

metge: ja em té sofregida --- és un toca-sardanes --- Ara surt amb que el mal gam de la noia ve de les boratxeres del seu pare i dels seus avis; oi, quina pensada? Jo bec, i tu et mareges --», Ruyra (*Jacobè*, en *P. de Rosa* 1, 166).

Sovint en els ross.: «Sí, me faig llengua-espès, tinc la cresta gamada, / i això, per un gall, marca pas res de bo: / quan s'aixeca la marinada, / en cada desnoïllador / i, lo llarg del cuixal, me vén una dolor!», Saisset (*Catal. del Ross.*, 160); «Dels pobres voiajors s'ou pas a dire faulta: / farts de patacs / i de sotrats, / de pòu estamordits, han perdut la paraula; / sense un gam se'n troba pas cap: / l'un se plany dels ronyós, l'altre se plany del cap; / aquest sagna del nas i rogega una cama; / aquell, en panxegant, marxa com un franquet / ---», id. (*Perpiny.*, 92).

A Cerdanya ens assenyalen *gamadura* = fr. *goître*, cast. *papera*, com un mal propi de cabres i ovelles, i *gamat*, *-ada*, «cabra o ovella que té la *gamadura*», aplicat també a persones (*BDC* II, 54); Amades recull *gam* a Collsabacra (Rupit), com a sinònim de *gamadura*, «malaltia freqüent, pròpia del bestiar de llana, que es manifesta per uns grans al coll», allí mateix i en altres quatre localitats de Cerdanya, Ripoll i Alt Berguedà; allà també *gamat* «atacat de gamadura», amb la cobla, de tradició pastoral, «quan el tòtil ha cantat, / el bestiar és eixavernat, / si té bona herba i no és *gamat*»; però d'altra banda el *mal de gam* «ataca els intestins o entranys del bestiar de llana» a les mateixes poblacions (*BDC* XIX, 147, 162).

En llengua d'oc té una extensió molt més gran, i ja se'n troba un testimoni medieval (S. XIII o XIV), a Moissac, a l'Alt Carcí, altrament únic medieval: «Dedins los mazels de Moysshac no vendran --- carn milharguosa --- ni carn de cabra ni de boch ni carn *gamada* --- ni bestia malauta» (*PSW* IV, 28). Però té aplicació molt més ampla, encara avui, allà mateix: Carcí *gàmat* «(pain) brûlé» (Lescaille); tol. *gamà*: «faire perdre, gâter, rendre malade: *Van laissât gamà*: ils l'ont laissé abîmer; *açò 's d'al gamat*: ça c'est de l'ail charbonné; *és un mountainhol gamad*: c'est un goîtreux venu de la montagne; *la fêdo gamado*: la brebis tarée, mauvaise, malade» (Visner); Tarn *al gamat* «ail charbonné, qu'une espèce de carie a converti en poussière noire», adj. «goîtreux» (Gary); Roergue *gâmà*, *bâmà* --- «être atteint de la cachexie aqueuse ---» (Vayssier); Camarès (roerg.) *fêdo gamado* «brevis malade de la poitrine» (Schüle, *VRom.* II, 261); b. llgd. (Pezenàs) *gamat* adj. «taré: d'un mouton qui a le foie gâté, des personnes qui ont quelque tare interne» (Mâzuc); llgd. orien. *gamà* «goîtreux; languissant de maladie, *se gamà* «avoir quelque langueur», *gamadûro* «goître, langueur» (Sauvages).

Però aquesta és una paraula que no pertany solament al domini llenguadocià lato sensu, sinó a totes i cada una de les cinc grans regions dialectals occitanes: b. llemp. *se gâmà* «se dit des plantes et surtout des choux, lorsqu' étant jeunes, il s'y forme comme un oignon à la racine, «bouler»: *âcò fai gâmà lous tsaous de lous plântà à lâ terro ttempo*: les choux boulent or-

dinairement lorsqu'on les plante au moment où la terre est mouillée» (Béronie-Vaille); Alvèrnia *gamà*, *-ada* «goîtreux» (Vinols); bearn. *gamà-s* «se gâter, se vermouler, se moisir; se dessécher; *u càssou gamat*: mort, dont le bois est desséché; *qu'à lous poulmous gamats*», «*gamat*: indisposé, mal en point» (Palay).

Prov. «*gamà*: enroué, engouer --- devenir cachectique; *erbo que gamo* 'herbe qui donne le goître aux brebis'; *aqueillo fêdo gamo* 'cette brebis est atteinte de pourriture'; *se gamà* 's'enrouer, tomber dans la maladie nommée *pourriture*, en parlant des brebis --- tomber en langueur'; se gâter, se moisir, se pourrir, en parlant du bois et des plantes bulbeuses, renfler à la racine, devenir noueux, en parlant des plantes, et en particulier, des choux, *gama(t)* 'enroué --- goîtreux --- cachectique, --- pourri ---' dans les Pyrénées; 'imbécille, maladroit --- grossier ---' dans les Alpes; --- *campano gamado* 'cloche fêlée', *gamà de calour* 'accablé de chaleur'; *gamo* 'goître des brebis, cachexie aqueuse'; *gamoun* 'ulcère qui vient au gosier des animaux', *TdF*.

Inútil detallar més: remeto al *FEW* xvii, 1964, 497-500, i a l'article de Wartburg, *Fs. Jud.*, 1943, 331, on trobem un grapat de localitzacions, arribant fins a la vall de Barceloneta, el Bas-Champsaur (Lallé), el Velay, el Cantal, el Peirigort, el Gers (*engamat* «maladif») etc. Cal protestar només que Wartburg, seguint un seu mal costum, hi barreja, per una superficial habilitat, altres mots de forma i significat ben diferent, a fi de justificar la seva arbitrària etimologia germànica, amb *-mb-* i sentit inconnex: Saint Étienne i Isère *gambéy* «ventre», «broyaux des cochons» (p. 497b 26-9) que vénen del fr. ant. *gambais* «pourpoint rembourré pendant sur les cuisses» (> cast. ant. *gambaj*) provinents de *BAMBAX* × *WAMBISK* (*DCEC* II, 647) = al. *wams*.

No se n'havien ocupat els etimòlegs fins que Ant. Thomas va proposar de fer venir el prov. *gamo* 'goll' del germànic, invocant l'al. mod. *wamme* 'ventre', o més aviat 'panxa' (*Rom.* xxiv, 1895, 521); i des d'aleshores la cosa s'ha repetit bastant: Spitzer (*NPhMgn.* xv, 1913, 179; *LexikK*, 78-9), ThBraune (*ZRPh.* xlii, 140), Dauzat (*Rom.* xlii, 217), Brüch (*ZRPh.* li, 493ss.) i en fi *AlcM* i Wartburg (*l. c.*). És un terme hipocorístic, però que es repeteix en algunes altres llengües germàniques: a-al. ant. *wamba*, *wampa*, en b-al. ant. i fins fou familiar en gòtic, on esdevingué el sobrenom del rei visigot *Wamba*.

Ja Meyer-Lübke, carregat de raó, es negava a admetre-ho en el *REW* (9497), contentant-se amb al·legar la incongruència dels sentits: «begrifflich nicht verständlich». Ja en això amb motiu de sobres, car són excuses de mal pagador les de Thomas d'allegar que en alemany modern *wamme* s'ha aplicat també a la barbàllera («fanon») dels bous, que no té res a veure amb res patològic i ni tan sols s'assembla al goll. D'altra banda com s'entén un germanisme en coses de pastoreig? Els senyors dels castells, o els guerrers, menyspreaven els pobres pastors, i aquest no s'entenia de germànic ni d'aristòcrates: per als mals de llur bestiar sí que havien d'entendre's sovint amb manescals, amb